

Најстарији споменици јужнословенске културе

Самуилов натпис – натпис на надгробној плочи коју је цар Самуило подигао својим родитељима 993. године; најстарији старословенски споменик писан ћирилицом.

Башчанска плоча – један од најпознатијих и најдревнијих глагољских споменика, настао око 1100. године; пронађен је у цркви у Јурандвору код Башке, на острву Крку.

Брижински споменици – три рукописа црквеног карактера, писана латиницом (писмо грчког порекла прилагођено потребама латинског језика), пронађена у граду Брижину (Баварска, Немачка). Потичу с краја X или почетка XI века.

ЗАНИМЉИВОСТ

На стећцима, каменим надгробним споменицима из средњег века, урезани су сажети и песнички обликовани текстови посвећени мртвима – епитафи. Такав је и овај натпис у ком човек у тренутку смрти сагледава цео свој живот.

*Стах
Боја молећ
и зла не мислећ.
Овден уби ме јром.*

Највећи број стећака налази се на гробљима у Босни и Херцеговини, има их и у Рашкој области, на Златибору и другде.

АКО ЖЕЛИТЕ ВИШЕ

Језик српске књижевности средњег века није био народни језик. Могло би се чак поставити питање колико је сам старословенски, дело Константина и Методија, грађен на говору солунских Словена, био близак и разумљив словенским народима. Прављен тако да може пренети библијску реч хришћанске, првенствено грчке књижевности, а не да буде језик свакидашњице, старословенски је, иако генијално прилагођен словенској језичкој основи, био на неки начин вештачки језик, увек на извесном растојању од народног говора, поготову у синтакси и лексици. Тако настаје извесна диглосија као израз дубљег раслојавања српске културе: једна чува недоступност тајне

религиозног „узвишеног знања“; док је друга, „нижа“, „телесна“, тај духовни садржај имала да преточи у свест народа и оглемени га хришћанским идеалима. Ипак, овај језик није био ни туђ, као грчки и латински, него свој у условном смислу речи, свој идеални језик заједничких корена са осталим Словенима, у који је преточена реч свете књиге и свете књижевности.

Особине српског народног језика, које су утицале на обликовање српске редакције старословенског, обезбедиле су већу комуникативност. Ослобођен назалности и муклости старословенског, вокализацијом полугласова у јаком положају, српско-словенски је добио нови фонетски лик.

Језик српске књижевности располагао је неограниченим могућностима изражавања којима се могла изразити сва сложеност примљеног византијског наслеђа и био је основни фактор интеграције српске културе у светску културу епохе. Он је стално богаћен сложеницама изузетне експресивности, партиципи су дали стилу изванредну збијеност, приповедању су удвојиле снагу, песништву донеле велике могућности ритма и мелодије. Карактеристично писмо српске књиге кроз цели средњи век је ћирилица.

(Према: Димитрије Богдановић,
Историја старе српске књижевности)